

Utbildningsdepartementet
Marie Törn
marie.torn@regeringskansliet.se

Almega Utbildnings yttrande över förslag till lagrådsremiss Skolor mot brott

Almega Utbildning (nedan förbundet) har getts möjlighet att yttra sig över rubricerade förslag. Almega Utbildning har ombetts att särskilt yttra sig över kapitlen 7, 9 och 10, men tar också tillfället i akt att lämna synpunkter på kapitel 13.

Almega Utbildning är en arbetsgivar- och branschorganisation för fristående förskolor och skolor. Förbundet har cirka 820 medlemmar med tillsammans ca 420 000 barn och elever i verksamheterna. Förbundets medlemmar är bundna av kollektivavtal och är verksamma över hela landet.

Sammanfattning

Förbundet **tillstyrker**

- Att förskolor, skolor och fritidshem ska ta fram en beredskapsplan och bedriva ett löpande arbete för att säkerställa beredskap att hantera allvariga våldssituationer. Förbundet anser dock att det behöver övervägas att ändra namnet för planen för att inte förväxlas med det allmänna uttrycket beredskap, exempelvis bestämmelserna vid fredstida kris eller höjd beredskap.
- Att beredskapsplanen/handlingsplanen ska omfattas av sekretess respektive tystnadsplikt
- Med tveksamhet att skolan får rätt att undersöka väskor och liknande föremål, som jämförs med kroppsvisitering. En noggrann avvägning måste ske innan beslut om undersökning fattas. Är skolans uppdrag brottsbekämpande?
- Att brott som begås i skolan ska som huvudregel anmälas till Polismyndigheten. Möjligen bör ett förtydligande ske om vad som ska anmälas; personen eller brottet.

Förbundet **avstyrker**

- Att förslagen ska träda i kraft redan 1 juli 2025. Förbundet anser att bestämmelserna bör träda i kraft tidigast 1 januari 2026.

Förslagen i kap. 7, Skolan ska ha en beredskap för hot- och våldssituationer

Regeringens förslag: Huvudmannen ska se till att det på varje förskole- och skolenhet

- finns en beredskapsplan som anger de åtgärder som ska vidtas vid en allvarlig våldssituation eller hot om en allvarlig våldssituation, och
- bedrivs ett löpande arbete för att säkerställa en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer och hot om allvarliga våldssituationer.

Beredskapsplanen ska skyddas av sekretess respektive tystnadsplikt.

Förbundet tillstyrker förslagen om planen och det löpande arbetet för att hantera allvarliga våldssituationer. Förbundet anser att det bör övervägas att ändra benämningen på planen till något annat än beredskapsplan.

Förbundet vill dock förstärka det som anges i lagrådsremissen, nämligen att planen måste spegla förhållandena på den aktuella förskole- eller skolenheten. Hur arbetet ska bedrivas på enheten måste därför kunna se olika ut. Det måste också vara upp till respektive enhet att bestämma i vilken utsträckning barn och elever ska vara direkt involverade i exempelvis inrymnings- och utrymningsövningar med tanke på barnens ålder och mognad.

Samtidigt vill förbundet föreslå att planen benämns på ett annat sätt i skollagstiftningen. Uttrycket beredskap är allmänt förknippat med beredskap inför kris eller höjd beredskap inför krig. Regeringen har exempelvis möjlighet att fatta beslut om "höjd beredskap". Regeringen kan besluta om höjd beredskap om det utbryter krig och konflikter i vårt närområde, eller om läget i övrigt i omvärlden allvarligt påverkar vårt land eller hotar vår säkerhet och självständighet. (MSB:s hemsida). Det finns också förslag om nya bestämmelser i skollagen om fredstida kris och höjd beredskap (En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet). Förbundet föreslår därför att planen för att hantera allvarliga våldssituationer i stället benämns handlingsplan.

Förslagen i kap. 9, Skolan ska kunna besluta om undersökning av bland annat väskor

Regeringens förslag: Om det är befogat för att begränsa risken för ordningsstörningar, kränkningar eller brott eller upprätthålla säkerheten i skolenhet ska väskor och andra föremål som elever har eller har haft med sig få undersökas. En sådan undersökning ska få genomföras endast om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter. Rektor får utse vissa personer som får besluta och utföra sådana undersökningar. Om undersökningen avser ett obestämt antal elever får endast rektor fatta beslut.

Förbundet tillstyrker med viss tveksamhet förslagen.

Förslagen riskerar att vara integritetskränkande och strida mot regeringsformen. Det är därför en svår avvägning mellan att försöka stävja brott, kränkningar och liknande och att upprätthålla integriteten för eleverna. Det är därför av största vikt att en sådan undersökning av väskor och andra föremål aldrig får genomföras slentrianmässigt eller utan goda skäl.

Det är också värt att fundera över skolans uppdrag. Lagrådsremissens förslag har framför allt tillkommit på grund av den gängkriminalitet som brett ut sig och som tydligt utnyttjat yngre personer för att förvara vapen, pengar och droger med mera, då ungdomarna ofta inte är straffmyndiga och inte riskerar fängelsestraff. Förbundet har respekt för den risk som finns att sådan förvaring också kan ske i skolan. Men att undersöka innehållet i en väska är jämställt med kroppsvisitation och får normalt sett endast utföras av polis och enbart efter att någon begått brott eller att det finns en skälig misstanke om brott. Det är högt ställda krav för att få göra en sådan undersökning och direkt kopplat till polismyndighetens uppdrag att bekämpa brottslighet. Men ska **skolan** ha ett

brottsbekämpande uppdrag? Förslaget i lagrådsremissen om undersökning av väskor med mera kopplas till ordningsstörningar och att upprätthålla säkerheten i skolan, men är i grunden en brottsbekämpande åtgärd som borde falla på polismyndigheten.

Ändå väljer förbundet att med tveksamhet tillstyrka förslagen, då det inte är en skyldighet för skolan att vidta sådana undersökningar, utan en möjlighet och då först efter en noggrann bedömning av om åtgärden står i rimlig proportion till sitt syfte. Framför allt handlar det, enligt förbundets mening, om att upprätthålla säkerheten för alla elever. Det är av vikt att någon form av vägledning till stöd för de bedömningar som skolan måste göra, tas fram, exempelvis av Skolverket i samarbete med Polismyndigheten.

Förslagen i kap. 10, Brott som begås i skolan ska som huvudregel anmälas till Polismyndigheten

Regeringens förslag: Om det kan misstänkas att ett brott har begåtts av en elev som går på skolenheten ska rektorn anmäla brottet till Polismyndigheten om inte övervägande skäl talar emot det. Detta ska gälla om brottet har begåtts i samband med verksamheten i skolan eller på fritidshemmet.

Förbundet tillstyrker förslaget, men anser att det råder begreppsförvirring angående om brott ska anmälas eller om en elev ska anmälas för misstänkt brott.

Förbundet har inget att invända mot att brott som begås på en skola ska anmälas till Polismyndigheten. I kapitlet beskrivs dock olika begrepp som skulle kunna riskera att förvirra om vad som faktiskt avses. I rubriken till kapitel 10 anges att brott som begås i skolan ska anmälas till polisen. I förslaget i avsnitt 10.2 anges att ett brott ska anmälas till Polismyndigheten **om** det kan misstänkas att en elev som går på skolenheten begått brott (vilket också framgår av förslaget till lagtext). Grunden för en anmälan borde i stället vara att om ett brott misstänks ha begåtts eller konstateras ha skett, så ska brottet anmälas till Polismyndigheten, med fokus på att **brott i skolan ska anmälas**. Såsom skrivningarna nu gjorts förutsätter det att anmälan ska ske i de fall då skolan misstänker att brottet **begåtts av en elev** på skolan. Det riskerar att utesluta anmälan när skolan faktiskt inte vet vem som begått ett brott. Det kan handla om skadegörelse eller stölder där det inte är tydligt om det är elever eller utomstående som begått brottet eller kanske framför allt om skolan inte misstänker någon specifik elev som begått brottet. Förbundet förstår syftet med formuleringarna i lagtextförslaget och den bakomliggande diskussionen om att ange en elev eller inte. Och det kan tyckas som detaljer, men i lagstiftningen bör inte finnas utrymme för tolkning. Efter att en polisanmälan om brott gjorts, kan/ska därefter lämnas uppgifter om huruvida en elev misstänks för att ha begått brottet, med undantag för om övervägande skäl talar emot det.

Förbundet vill också framföra uppskattning av den mycket noggranna genomgången av vad som kan utgöra sekretessbrytande bestämmelser och hur de förhåller sig till exempelvis den medicinska delen inom elevhälsan.

Förslag i kap.13 Ikraftträdande

Regeringens förslag: De förslag som lämnas i avsnitten 6, 7, 8, 9 och 10 ska genomföras genom lagar om ändring i skollagen och offentlighets- och sekretesslagen som ska träda i kraft den 1 juli 2025.

Förbundet avstyrker förslaget.

Förbundet har förståelse för att regeringen snabbt vill öka säkerheten i förskola och skola. Men det är viktigt att bestämmelserna ändå hinner implementeras i skolverksamheterna. Informationsinsatser behöver genomföras för att huvudmän, rektorer och personal ska kunna förbereda sig för införandet av lagstiftningen.

Flera av förslagen, kanske framför allt förslagen om begränsningar av tillträde till förskola eller skola, riskerar också att medföra ökade kostnader som kan drabba huvudmännen mitt under ett budgetår där framför allt mindre huvudmän kanske inte kan uppfylla lagkraven så snabbt. Fristående huvudmän får vanligen inte heller något resurstillskott från kommunerna under pågående kalenderår och kan därför drabbas ytterligare.

Förbundet anser därför att ett ikraftträdande av bestämmelserna tidigast bör ske vid årsskiftet, dvs. den 1 januari 2026.

För Almega Utbildning

X
Andreas Mörck
Förbundsdirektör

X
Gudrun Rendling
Förbundsjurist